

ԱՊԱՀԱՐԶԱՆԻ ՕՐԷՆՔԻ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

ህግ ልሳን ማሳሰቢያ ደረጃ

Պէտք է որ առնենք վերջապէս
այն կարեւոր ու խոշոր քայլը որ մեր
համաժողովն ալ, բովանդակ աշխարհի
վերջապահ յեղաշրջանի գաղափարն
հետեւող մը ըլլալուն հաստատիչ
ղոյժը պիտի ըլլայ, Պէտք է առնենք
այն ամեն ու կենսական քայլը, որ
մեր հայ հայրենական ամուսնական շատ
պատակաւորն ու քաղաքացին իրանքին
կողմէն կրկնապէս ու շինիչ ոյժը պիտի
ըլլայ: Պէտք է մենք ալ վերջապէս
մեզի՝ պատշաճեցնենք զժողովը ընդ
ամուսնութեանց արմատը չորցնելու
կողմէն ազդեցող, պէտք է զգծենք
հոգի համար ալ, ամուսնութեանց
օրինազօր մը, պատշաճ մեր մտաւոր
բական ու բարոյական զարգացման
աստիճանին, պէտք է որոշենք վեր-
ջապահ եկեղեցական օրէնքները, ու
րոնց պէտք է նպատակի Հայ բնա-
նականներու մէջ հապահորդանը, աւ այն
առնեն պիտի բարձրացնայ Ամուսնու-
թեան ալ մասին մեր ունեցած գա-
ղափարը, Ամուսնութեան նորն ինքն
պէտի բարձրացնել այն ինչպիսեմութե-
ն աւ այն աստատիցեցող ճիշտագիտա-
լիցեութեանն որով կանխած է հիմա
Հայ կինն աւ այր երկտասարդներու
աշխարհ ամուսնութեան

Լուրջ ու խորհող միտք մը Սի.
բայր՝ այս խնդիրն է որ մէջտեղ կը
նսեմ նորէն, խնդիր մը՝ ինքնին շատ
հին թէեւ՝ բայց արտակարգօրէն ան.
հրաժեշտ մեր մէջ բարոյականի աղ-
մու աջմտն, անհրաժեշտ՝ մեր մէջ Ա.
նուստնովեան նկատմամբ աւելի հեշտ
գաղափարի մը բրօքականտին:

Ու ատորքինակ եւ բարերար պա-
տաւահանութեամբ մը պէտքս դիրսն
է անկե ալ զբայլը, որքան իտրտաւ
զգտալար լիտիս ըլլայ ան աւերող
համարներ մը Արդէն շատ պարզ
է ինչիլը: Նկատի անկեւոր որ բոլան-
քի առաջարկութիւնը իր կայանայ
արդէն զոյտիկուն մէնցող բան ի
տեսմանաւորելուն ունի, նկատի առ-
նալ որ արեւոյ զործարկութիւնը
լիտի կայանայ բնշուունած դէպքերը
կայանի մը հնազանդեցնելուն մէջ,
ձեռնարկած մեծ ի կարեւոր բայ-
լը բոլորովին հետու է անուծիկ ու
անկարելի զմտարութիւններով կայա-
տուած ըլլալէ:

Ոչ չե կրնայ սուրանայ: Ամուռ-
նաթորութիւնը զոյութիւն ունի այ-
սուր մեր, Հայերեան մէջ: Ապահա-
րանի զգալը շատ պատահեցան յա-
նաւանք վերջին տարիներու միջոցին,
թէ արեւմտեան եւ թէ՛ արեւելեան
Հայերէն մէջ: Հետեւաբար ապա-
հարզանի մը եկեղեցոյն կողմէ ըն-
դունաւ եւ տնտեսաւ ըլլալը ա-
պացուցանեն իսկ աւելորդ է քա-
ցաքնակապէս: Աւելորդ է հաստատել
անոր անհրաժեշտ ըլլալը, որովհետեւ
արդէն զոյութիւն ունի, եւ ամէն
զոյութիւն ունցող բան պէտքէ լը
կրնայ միայն ծնունդ տանել: Ապա-
հարզան կայ մեր մէջ, հետեւաբար
շարժ առեղծօղ չարածախիմ ընդ կամ
չարտախիւն եղած են միշտ ու կը
չարտախիւն ըլլալ, քանի որ կենս-
քին հետ կապուած բաներ են անուշ
անկցիկիօրէն:

«Զօր Ասատուած զուգեաց մարդ
մի մեկնեցել չի նկատումք Հայերու
երբեմն ունեցած սխալ ըմբռնումը
վերցած է այլ»

Այսօր մեր բուսաբուրակ կերտա-
կանութիւնն անգամ այն սկզբունքը
ըլ բարդել թէ՛, ուր որ համարախա-
թիւն, երբանորթիւն, միութիւն
չկան, այն երկու տարաստեաններուն
միջև ուր չկան համարախաթիւն,
երբանորթիւն եւ միութիւն, այն մի-
ակ ու պարզ բանով մը երբ չկայ եւ չբո-
նացած չի կրնա զանազ զուգած
ըլլալ անմեկնելի, անբաժանելիորեն
Որովհետեւ այդ երեք զուգելի զօրու-
թիւններն են, ատոնց զուգընդառա-
նութ՝ Մէքն է որ անբաժանելի պի-
տի զարգնէ իրարու հետ պսակով մը
կապուած կինն ու այլը:

Այլ ուրաղացի, չզննող չկայ, բացի զատաբարներն ու մտածումներն ծածկող շատ փոքր ու աննշան խումբեր մը թե՛, անմասնթողութիւնը ընդունուած է մեր մէջ եւ այսօր շատ զոհւորներն խնդրի մը մէջ դժբաղդ ցատուանցողներն մը համար, պատշաճ անշնորհի իր զոհադրութեան պատճառներն անհետ ըլլալը, հրաժարել այդ անախտն ու աղաղակ ինքզինքն եւ ազատել ուրիշ մէն ալ իր հետ: Ու այս ամէնը շատ նեղ չըլանի մը մէջ սահմանափակուած չեն, ինչպէս էլ կարճէ՛ Սիրայոյ երբեք մը ինչ որ տակաւին մեզմէ ամէկ յառաջդ ինչպէս հակայ թալլելի առած ժողովուրդներու ապահարդանի կանոնին մէջ զոյգութիւն չունի, մեր մէջ գործողութեմ է արդէն չհրօսի մեր արդի եկեղեցական գերագոյն իշխանութեան լուսամտութեան: Բնաւորութեանց անարարութեան շատ նորրի խնդիրն է՝ որ կ'անարկեմ: Մեր արդի եկեղեցական գերագոյն իշխանութեան՝ ծրուի, Ռուսեայոց մէջ, կ'ախորհրդասպան կնոջանիլ կատարուած է ամուսնաթողութիւն մը, պարզապէս մարդն ամուսնացեալներուն, երկիկ ներդրմէ եւ կնկան, բնաւորութեանց՝ անպարարութեան պատճառաւ: Յիշել կրնալուս համար է՝ որ հիմայ ամուսններով՝ ու թուականով մէջ չեն ըրեր այդ ամուսնաթողութիւններն, ինչպէս կը իշխան, անոր գոյութիւնն է, եւ կը կարծեմ թէ՛ այդ է արդէն սա՛նէնն է՛ հակարէ, է՛հապէս՝ ուրիշներեմ,՝ ինչպէս քոյ, կ'ապացուցանէ թէ՛ ամուսնաթողութեան զէպը՛ երբու գործարարութեան մասին ետ չենք մենք այսօր մեզմէ ուսելի զարգայած աղջիկներ:

Բայց, ահա ցաւալի ու տկար կէտք՝ ստիպուած ենք «այսօր» բառը կենեկէ միտ տալ մասին խոսած աւտոնիստ, որովհետեւ վստահ չենք «վաղը»ին վրայ: Եւ երբ վստահ չենք որ ամուսնացեալ լինան նկատմամբ այսօրուան ունեցած մեր իրաւաւորութիւնները վաղու ալ պիտի ունենանք, երբեք զարգացման մը արդիւնք կարելի չէ ընդունիլ զանոք. ճշմարիտ զարգացումի արդիւնք, իրական զարգացումի գործ պիտի ըլլան անոնք իրաւամբ այն ազգան միայն՝ երբ օրէնքով մը նուիրաբար տեսնուին:

Այն ընթացքով ու այն եղանակաւ որով ամուսնաւթողական օրէնքը լեքնաբերաբար կը գործադրուի այսօր եւս մէջ, վրաս կայ որ, վաղը զլրը կուրիք յանկեալեք անոր րարբերող գոյութիւնէն: Շատ բացայայտ է աս: Բացայայտ է նաեւ թէ այս անապահով վիճակին դարման մը տալնու է ալ վերջապէս, մասնաւոր եր այդ դարմանը տանիլն ալ շատ շփոխն է ինքեան, ինչպէս վերն ալ ըսի արդէն, որովհետեւ գոյութիւն ունեցող զանազան ապահարգանքի գէպերու վրայէն ընդհանուր պայմաններ մը պիտի գտնէք. այս է տալով կատարութիւնով Ու այս ընելու համար, կը բաւէ ուսումնասիրել պարզապէս թէ մինչեւ հիմա Հայեւ պատահածներու համար հրաման տրուած է ամուսնաւթողութեան եւ ինչ աստիճանի պատիմներ կամ թողյալութիւններ եղած են արձակեալ ամուսնաւթուին:

Բոլորովին հեռու կատարեալ ծր-
րագիր մը ներկայացուցած ըլլալու
յաւանդոտ ենթադրութենէն, ես պի-
տի յիշեմ հոս քանի մը զլիաւոր շար-
ժաւորիներ որոնց համար ամուսնա-
թողութենէն կատարուած է մեր մէջ
արդէն:

Նախ՝ Շնորհիւնը, կամ աւելի ընդարձակ ու լայնօրէն տարածուած թեմայի մը, Արմենական անդնաւորութիւնը, Ասիական ամէնէն շատ պատահածն է մեր մէջ եւ ամէնէն աւելի

գիւրաւ ամուսնաթողութեան հրաժեշտ տրուած է այս պատմաշունչ համար Յայտ աւելորդ է բով թէ ո՞ր
հիստորիկներն ու վե՛ր կարելի չէ յա-
րուցանել այս մասին ընծայուած այդ
գիւրաւութեան շուրջ, քանի որ Գրի-
տոս անգամ, իննամյապէս վերջապէս
այս եկեղեցիին որուն կը հետնի մեր
համայնքը, ինքն իսկ արժանան-
անք որ արձանելի իր ամուսինը, ա-
յսի Կողմէ չնուիրեան վերաբերեալ
յանցանքի գործուելու պարագային:
Ասիկա է ամուսնաթողութեանց պատ-
ճանաչուելու մէջ մեծագործը եւ ամէ-
նէն յաճախեցողը, որով ապագայ
զանի օրէնքի որ հաստատման պա-
րագային, բնականաբար ինք պիտի
կազմէր անոր կարեւորագոյն մէկ
մասը:

Շնորհակալ լինելով կու գալ երկա-
րաւոր բացակայութիւնը, Այր մը, զոր
օրինակի, իր կիներ իր ձգէ երեւի վրայ
եւ գլուխը կ'առնէ իրենց ամուրի
տարիներ, չուզեցով յիշել անգամ գո-
յութիւր իրենց կամ իրենցերուն
Միեւնոյն քանքը կրնայ պատահիլ շնաւե-
կնոյ մը կողմէ իր երկար շամար
Ասանկ պարագաներու մէջ ու այս
երկարատեւ հեռանալուն պատճա-
ռան իսկ ամուսնաթողութիւններ ե-
ղած կան մեր մէջ եւ անյիշելի զլաւ-
լու չափ վտեր թիւ մը չեն կազմե-
ր Ապագաքանի օրէնքի մը կազմու-
թեան պարագային, կարելի է զոր Ե-
րինակ, տուածաթողութեան այս
պատճառն ալ յիշէլ վերջ, երկարա-
տեւ հեռանալութեան կամ բացակա-
յութեան շամար տարիներու որոշ չափ
մը տաճմանն, մէկ կողմ թողով այդ
«երկար» բառը որ չատ տա-
րար է:

Հին տատերը պայմանաժամ մը ու
ըլուած էր արդէն, 9 կամ 7 տարի
բայց, հիւսիս ուր քաղաքախթութեան
տիեզերական զարգացման շնորհիւ
երթեւեկութիւնները թիթխաղութիւն
ները, հաղորդակցութեան ու յարա-
բարեւոյթեան միջոցներ չստ աւելի-
յառաջդիմած ու ընդարձակած են, հի-
ւայ, տարիներու ալ թիթ շատ աւելի
փոքր կրնայ ըլլալ, 3 կամ 4 զոր
ըրեակն իրենց՝ միջոցին՝ ամուսին մը
եթէ իր կենսակցին նստակ մը չգրե-
ած լուր մը չհաղորդէ իր մասին, ի-
րաւունք տուած ըլլայ անոր՝ ամուս-
նաթողութիւն պահանջելու։

Երրորդ՝ Սեւասիւն անկարողութիւնը
Այս պատճառաւ ալ մեր մէջ ամուս-
նաթողութիւններ կատարուած կանոն-
աւ բնածին յաճախազէյ են, մեծ
մասամբ արտաքէ կողմէ անկարողութիւն
ըլլալով։

Ձորերը՝ ամուսնաթողութիւններ կատարուած կան լիւր մէջ երկու աս-
մուսնացեալներէն մէկուն ամբողջիկ
հիւանդութիւնի մը ունենալուն պատճա-
ռաւու։ Այդ արեւոյ միջին հիւանդու-
թիւնները շատ տեսակներ կրնան ըլ-
լալ ընտանեացիներ։ Ամէնէն յաճախ
դէպքերն են՝ լուսնաութիւնը եւ բեր-
ան հաւոր։ Ակնուծողութիւնը թիւթի
համար ամուսնաթողութեան՝ խնդ-
րեցիք մը եղած է թէեւ, բայց եկե-
ղանքան գերազանց իշխանութիւն
չէ ընդունած զայն ու մերժած է ա-
նոր համար պատկի լուծման արտո-
նութիւն տալ։ Ապահարդարն եկեղե-
ցական օրէնքի մը կազմութեան ա-
տեն, սասնակ պարտադարձ մը արտո-
նութիւն արուելու կամ չարուելու
մասին կարծիքներ կրնան տարբե-
րիկ իմ կարծիքը այն է թէ, քանի
որ խնդիրը երկու ամուսնացեալներէ մէ-
կուն անբողութիւն օրէն հիւանդ ըլլալու

Ղրայ է, ինչն է զոր օրինակ կին մը
որ ոչ մէկ պատճառ ունի ապերազան
նիկ ըլլալու, զմարդէ կենսը իր ան-
ցնելու դատաւարատուի, եթէ իր է-
րկիը ճշխատաւոր է անշարժանիս-
նէ: Նոյն բանը կը մտածած նաեւեւ
երկիւտաբուն մը համար, որուն կրնը
ջխատաւոր է ու կարելի չէ որ
բուժուի: Իմ կարծիքովս, ատանի
պատմաբան մըն ալ, անհրաժեշտ
է մտն անաթոզու թիւին:

Ասոնցմէ յետոյ կան ամուսնա-
թողութիւններ, կատարուած՝ երկու ամ-
սուսնաթեանիցէն մեկուն՝ քննադատ

ծութեան պատճառաւ երկայն բան
տարկութեանց դատաւարտուելուն
համար :

Վեցերորդ, ամուսնութիւն կը կա-
տարուի անօրէշապէս այն ամուսնաց-
եալին համար որուն կենսակիցը կրօ-
նաւիտիս կ'ըլլայ:

Ի՞նչ եօթընորդ ու վերջին պատ-
ճառ մը որուն համար ամուսնալու-
ծութիւն կատարուած է մեր մէջ
ընկառնորդեաց անյարմարիւնէ
և իկս պատճառն ալ ապուրդայն կա-
տարուած է, այո՛, թերեւս միակ հաս-
մը զոր ես կը միշտ, քայք կատարուած
է վերջապէս, եւ մեծ թաղեհորութիւն
ունի, հաստատութիւն ապահարգան
օրէնքի մը կարեւոր մէկ մասն ալ այժ-
պարզագոյն կազմէ, այսինքն պարզ
մասնաթղթիթիւնը երկուստեանցա-
նայնութիւն, անոր համար որ անհր-
ճառութիւնները իրարու չեն յար-
մարած, զիրար չեն ընտան, Որովհե-
տեւ, որքան շատ են ամուսնացեալ
ներ օրոնց մէջ զաղրած է սէրը զո-
յութիւն, ունենալէ, ընտարութեանց
անյարմարութեան պատճառաւ միայն
իրենց ներքին կենսաբ, զոժոխք մըն է
զարձած կատարեալ, զոժոխք մը որ
անարարութեան կը մղէ երկուքն ա-
ն ու կը քայքայէ ընտանիքը, իր հի-
մէն։

Ամուսնաթողութեանց զլիաւոր
պարագաները տեսնելէ զերէլ պէտք է
անցիկը՝ ճանկերու նաեւ պայմաններ
որոնց համեմատ տեղի ունեցած են
անթերք, այսինքն թէ, տարբեր բացատ-
րութեամբ, իբր պարզիւնք կատարուած
ատուանալուծութեան ինչ վիճակ տես-
նելու համար:

Այս մասին, մեր մեջ մինչև հիմա կատարում են վերադարձի եռօրյ տեսակ ամուսնալուծումները մեկին առաջին ամուսնական անհատատարմովեան պարագային, միշտ ամուսնալուծութիւն լրացուցող տրուած է երկու ամուսիններէն անմիջից եւ չամուսնալուծողատարարութիւն: անհատատարմովեան գործողին: Անորմէնի հիւանդութիւնն պարագային, ամուսնալուծութիւն կը տրուի ընտանեացիներէն ամուսնալուծողներէն առաջինին միայն: Ու այսպէս, այսօր հիւանդութիւն կը կարգադրուի միշտ ինքն

զիլը: Բայց, եթե երկու աժուսկներ
ալ հաւատարապէս չանհաւատարա-
կան հաւատարապէս հրահրել ըլլա-
յան առեւն ինչ պէտք է ընել ուղի-
թո՞ղմա՞ն, ուրիշ զձեռն ըլլա՞տն հա-
մար: Տրամաբանութիւնը իր գործի
կատարած է արդէն այդ կիճողութիւն
կատարած, եւ անոր լուծու՞մ արքր-
ուած է, որովհետեւ ճիշդ նմանօրե-
նակ պարզապէ՞ս մը հա՛մար աժուսկ-
նո՞ղութիւն մը կատարածելով զիբրե՛ն
կիեղեցական գերազօնն ինչանհու-
թիւնը հրաման տաւու՞ որ, երկուք
այլ այրն ալ կի՛նն ալ, իրարմէ բաժ-
նուե՛ն զիբրե՛ն, կարեանն զատ զատ ա-
մուսնանալ:

Անշուշտ այս եօթը տեսակ ա
մուսանթթող թիւներու պատճառնե
րը են պայմանները զոր յիշի րի
րողը թիւն մը չեն կաղ ինքնին
բայց ասէն զարգացի մէջ անոն
կրնան ծառայի որ, որիչ պատճա
ներու են որիչ պայմաններու աւել
նալովը պէտք եղած կատարելու թիւ
մը հասնին ու կարծես ապագարդ
նի մնայուն որէքմի մը հաստատեմի
համար անհրաժեշտ եղող աստիճան

Իսկ թէ ո՞վ պիտի ընէ կամ պէտք
է լրացնէ այդ կենսական պահապան
աւելորդ է ինչորդ առարկայ ընել
օրովէնեւեւ անկախ մեծ իրաւունք
կը պատուի ամէնէն աւելի այն ան-
ձէն որ զօրինակահապէս ու տակա-
նաւ տակաւ մտցուց արտաբարձը
մեր մէջ, երբ անիկա մոռցուած բո-
լորովին, զոյւնթիւն ունէնայէ բոլոր
որովին, զաղքած էր արդէնաւ Ապաշտո-
ղանի հեկեղեցական օրէնքի մէ-
տատումը մեր կեկեղեցական արդ-
գիւրագոյն իշխանութիւնէ կանկկա-
ման, ռոյնէնեւեւ կ'ընդ ամենին

ոսպ պարտքն ու կարողութիւնն ու
 միանգամայն հատառաւելու աշխարհ
 օրէք մը, օրէնք մը՝ որ միայ, որ տե
 շէ, որ զիտը ըլլայ անտեսելի հաւ
 նակաւորութիւն, որ հիւր ըլլայ ձայն
 բու մէջ ամուսնական կեանքի
 վանկութեան, որ ջնջէ անհամախ
 կալի լուսաժանկի ու անբնական
 մը լուսաժանկի առթիւն առկայութիւն

ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀՊԱԶ

ԳԵՐՄԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐՆԵՐ

Գիտանք թե ամեն ազգ իր ամ
բողոքածանը մէջ ունի ընդհանու
նկարագիր եւ՝ որով կը բաւականա
նկարագիր միւս ազգերն է՝ Բայց այ
ազգն ալ, եթէ քննենք, պիտի տես
նենք որ իր մէջ տարբեր նկարագիր
ներ կը ներկայացնէ եւ մէկ դաս
մը քնակչութեան նկարագիր միւս
զաս մը՝ բնակչութեան նկարագիրն է
չամի պատմաստիւններ։ Նկարագրի
տարբերութեան պատճառները չպիտ
ենք ներկայացնենք հոս, որոնք կրնա
վերաբերուիլ կլիմային, միջավայրի
նե բնակավայրի դիրքին եւն., եւ ո
րոնք բաւական լուրջ հետազոտու
թիւններ պիտի պահանջէին ազգաբ
րական գիտութեան տեսակէտէ։ Ա

կը կարծեսք թէ հետաքրքրակա
պիտի ըլլայ գիտնալ թէ որո՞շն ե
այն նկարագրները որոնցմով
յատկանշուի Գիբրմանիլ փողովորդը
Գիբմանայր փր փրծած է ի վեր հա
նել զանոնք՝ Հիւսիսային Գիբրմանի
բնակիչներուն լրայ: Այսպէս, արե
ւելեան Բրուսիոյ բնակիչներուն զըր
իստօր յատկանշիր՝ Է՛. Է. Ասիի
թղթնիկ տապ սակայն զր պատու
հետեւեալ մանրավէպը՝ որ ինքնիկ
պիտի բաւեր պէտք եղած դաղնիկի ջա
տաւը այդ մայր. ճշմանիկի ջա
ղաքին մէջ սարքուած հրեկոյթի ա
նանդիսակամները մէկուն սրահ
հերա մտնելու տեսան որ իրենք քե
կեալ տեսաւ եւ պատմեց թէ Քէ
նիկպէրէրէն Բարիկ կ'ընթեր հետիտ

Շատ կարճ միջոցի մը մէջ՝ անհկ-
քսան ներառ զոյգ կտորներէն եւ ութ-
հատ երեւակ հաջ կուէ նստաւ, եւ
քսաններէն զաւաթ դարեկումը խմեց
ներկաներէն մէկը, զարմացած, զրո-
գրուե անոր զ չէր կրնար միջնել եւ
րեւտն զոյգի հասցնել կերած երկու-
ները: Միւսը սակայն, առանց բաւա-
ւարտասանելու, ընդունեցաւ զրոյս-
նաւ հրաւերը եւ ութը զոյգ երկու-
նաւ կերաւ, երեսուն զոյգը լրացնե-
լու համար, նսեւ երկու զաւաթն ա-
յգներէն խմեց, ու ձանդարտեց

10 Եւրոպի գրաւադրամ գրպանէ
ծնր ուրի մէկ շարքաց թէ
մարանիկի ախորժակին կնկայ տ
րացիդ էր, անկիս պատասխան
վեմ պարզութեամբ ար, ըն Ար
շէրանիտիտիտիտիտիտիտիտ
այս գաւառին ընդպիշներուն յատ
կանէշներն են, —սոսկալի ախորժ
մը, չպացող ծարաւ ար, սկրեւ
ն ուսանէ եւեթեթ, Աւսանէ եւ
ն

եւ յառաջ սրբաշնորհաբան մը խոստովանեցաւ իր անբարեգործութիւններէն, որոնցմէ շատ անգամ պարզ վայրմտութիւնն մը, ինչպէս նաեւ իր անբարեգործութիւններէն մը, իրայց այս ամէնէն վրայ ցեղական հպարտութիւն մը չառ տեսնելով սակայն: Պէրլինցիները որոնք ընդհանրապէս հաբաբառն են՝ կ'ըսեն թէ արեւելեան իբրտախաղի մը միտակը ինքզինքն չառ աւելի առ մտի կը յարգուիմէնք ըստ ռուրջ ազգայնութիւններ: Պատուական պատմաբան մըն է ան, —կ'ըսեն,—բայց չառ ճորտ մըն գործը մտաւ մը:

Պարզ եւ չարքայ իրենց գաւառին պէս, Մարշ արք Պրահնկաւարի քանկէշները իրենց ընտանիք գաւառին պէս չարքայ են եւ պարզ են կը յառկանուին իրենց նշանաբանին՝ Սէշնաւոր թնէնէ գաւառորեկամ չառնիք» :

Բոլորեանցինները հսկայ են, յաղթանալով լարջ, բայց գանդաղ : Մէջքային պաշտպանութիւն որոնք յարմար են այս գաւառին մէջ, կ'ընթանէ անխորշ են անտնոք եւ ծոյր նաեւ բոլորեանցինները ուսուցող նշանակեալ նախաբարեկամ ըլլալը զոչ կու տան հեռակ հեռեկ երկու ծառայ :

Մէքըլմարդիկցիները ոչ շատ յա-
ռայադէմ, ոչ ալ շատ մտացի մար-
դիկ՝ են, եւ քաղաքն անոնց ջով կա-
րելով է գտնել շատ մասնաւոր խմուռ,
մը, ներքինի արեւու ճառարայի՛թ մը,
չգոյիկ լիվանի մը՝ անորամարդիկ մաս-
հորու՛թըններու եւ այս պատճառաւ
շատ հանգիստ կ'ապրին ու քնաւ քա-
նով մը ինչ ենթադրեալ ինչ ինչ

Ստորին Մաքսիմի ճակիչները
 թերևս ամենևն շահագրգռական այս
 լազանտիկից կը ներկայացնեն՝ Ստո-
 ճին Սաքսիմի ճակիչները իր նկատ-
 ումն Վէպի բաղնիքներ, Հանովիցիներ-
 րը եւ Նորտալպէցիները (Էլպայի գե-
 տաբերանին ճակիչները), Օլտան
 պուրիցիները եւ Պուշտիվիցիները
 Այս ճակիչներուն կցել պէտք է
 նաեւ Զիրշոցիները, որոնք մանա-
 ւադ կը լստկանուին իրենց հոշ-
 տաժանները, իրենց յառիտութեամբ
 եւ իրենց բուռն հակառակութեամբը
 երաժշտութեան նկատմամբ: (Յրիշո-
 ցին Էնդերը, կ'ընէ նին առած մ):
 Աղտա թաղաքներու Ժողովուրդն այս
 շատ քիչ տարբերութեամբ կը պատ-
 կանի ինչուած ճակիչներուն դասա-
 կարգին: Համարուիլ, Լիւպլեճի եւ
 Պրէմի պատժանքները բարի Գեղմա-
 նացիներ են, ճամբարապէս բաց իշ-
 րենց ծագումով չատ հայաբուն: Անոնք՝
 ներքին թաղաքներու ճակիչները
 կը նկատեն իբր ներկրով կամ եր-
 րորդ դասակարգի էանքներ: Համա-
 պարկերներուն համար, Պլիւրին չըտ-
 տանքներու թաղաք մըն է մայրն, եւ
 հեգնութեամբ կը վարուին անոնց հետ:
 Պրէմի եւ Լիւպլեճի ժողովրդը շատ ա-
 մօշի կը զանազանութիւն Համալսուիլի
 մասնաճիւղն Ուսն: Եւ իրենց
 իրենց ծննդավայրէն դուռն չիւր ժըր-
 կութիւն Օրիւնայի մը, փեսայ մը իր
 մէկ բարեկամով կը ներկայացնէ իր
 դրամային, զոր «Ճիլին Սէր» կ'ան-
 ուանէ, «Լիւպլեճի» կը փութայն ա-
 ւելցնել զոգանքն, արճամարական
 սակերակ մը նետուիլով իր փեսային
 վրայ, որ պարզապէս արեւեկեան իր-
 ճուրհայտին էր:

Հանդիմանքին ալ ազատ քաղաք-
ներու քնակիչներուն հասի յաւակնոտ
է, եւ նոյնքան իր ծննդավայրին դե-
րակի շնորհեանք համոզուած ։

Ստորին Սաքարն, ընդհանրապէս,
յաւտառ է, ծայրայեղորէն աւանդամուկ,
միշտ կը դգուշանայ նորոգորիններէ,
այն պատճառով որ նորու թիւներէ նն
պարզապէս ։ Վէսթթալիցին Ստորին
Սաքարնայցին կը զերտանցէ եւ Մու-
նիթէրցին ալ Վէսթթալիցիներն Այս
վերջինը բաց, ազատ եւ հաստատ
նկարագրի մը ունի ։

Հոնոնացին շատ կենդանի մտա-
ւորականութիւն մը ունի. պատրաստ
տալան է, շատախօս, զուարթ, արեւ
տպողը եւ ներգրգաւթու է կիցիէին եւ
Հոնտարիւ բնակակիցները, որոնք ազ-
քստ գլատորի մը մէջ կը բնակին
աւելի լուրջ են:

Հէյտոնացիները դժամ են խտտա-
բարդ են:

Թուրքիցիները հաճողակատար մար-
դիկ են, բայց նուազ համարձակ։
Այս ժողովուրդին երեզ գլխաւոր
ընտանաններ են, — երեզմու թիւն,
պար եւ սէր, Գործունեայ եւ աշխա-
տասէր մարտող չարթաւուն միջոցին,
կիրակի օրն ալ իրենց հանդիքին հա-
մեմատ կ'անցընեն։ Ասկից դատ շատ
հիւրասօր օտարներուն նկատմամբ,
մասնաւոր նախախորթիւն մը ունին
տարբեր լեզուի մը, շատ տարբեր ըն-
ծարկի լիզուրներն, եւ իրենց ար-

դուզդարքին քնաւ հոգ չեն ապնիր։
Բարձր Սաքոսին ընակէիները չատ
ժը կէտերու տեսակէտէն նման են
Թուրքիկցիներուն։ Հաճելի, աշխոյժ եւ
մտադի, չատ կենդանութիւն են։
Միկէլցիները չատ կը նմանին Թու
րքիկցիներուն։ Պարզ, հիւրընկալ, կեն
ցալաւոր, կը սիրեն անոնց պէս պարն
ու երաժշտութիւնը։ Միայն թէ Թու
րքիկցիներէն նուազ չպարճակ մար
դիկ են եւ խաղամոր։

